

TRAGANJE ZA SOLIDARNOŠĆU U HRVATSKOJ

Uvodno slovo

U posljednja dva desetljeća uz pojam i pojavu globalizacije sve više se raspravlja o solidarnosti kao važnom i temeljnom pojmu i pojavi koja bi se trebala suprotstaviti negativnim posljedicama globalizacije. Rasprave se vode na različitim razinama i na različitim područjima čovjekova osobnog i društvenog života. Solidarnost je vrlo pogodan pojam i stvarnost koja može ujediniti različite znanstvene discipline i različite društvene čimbenike, posebno one koji se zauzimaju za čovjeka i njegovo ljudsko dostojanstvo. Iako je hrvatsko tranzicijsko društvo bremenito problemima, a u javnosti se trajno iznose nepravilnosti i nepravde u kojima stradaju, gotovo redovito, oni najslabiji, nije se u posljednja dva desetljeća razvila neka veća rasprava u društvenoj i znanstvenoj zajednici o važnosti i značenju solidarnosti. Premda je bilo pojedinačnih vrijednih pokušaja, nije se uspio otvoriti interdisciplinarni dijalog koji bi bio prepoznatljiv u hrvatskoj javnosti i, što je puno važnije, potaknuo određene konkretne postupke u organizaciji društvenoga života u korist 'gubitnika' suvremenog razvoja.

Uvidom u hrvatsku literaturu možemo primijetiti da se o temi solidarnosti više pisalo u crkveno-teološkoj nego u svjetovno-društvenoj literaturi. To je dijelom i razumljivo jer je solidarnost jedno od najvažnijih načela socijalnog nauka Crkve, a posebno je »bilo drago« papi Ivanu Pavlu II., koji se s pravom može zvati 'socijalnim Papom'. U crkvenoj i društvenoj javnosti posebno su dobro odjekivali njegovi pozivi na 'globalizaciju solidarnosti'.

Potaknuti, s jedne strane, potrebom za prakticiranjem solidarnosti u društvu i u Crkvi i, s druge strane, neodgovarajućim tretmanom solidarnosti u hrvatskoj znanstvenoj i općenito društvenoj javnosti, hrvatski teolozi su pod vodstvom profesora Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu pokrenuli znanstvenoistraživački projekt pod nazivom *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvat-*

skom društvu,¹ koji je krajem 2002. godine okupio uz teologe iz cijele Hrvatske i nekoliko sociologa u zajedničkom traženju odgovora na pitanje: Kako shvatiti, protumačiti i hrvatskim građanima približiti solidarnost kao pojam i načelo društvenoga i crkvenoga života? Uz socijalne etičare i teologe koji se bave socijalnim naukom Crkve tamo su bili nazočni također teolozi drugih teoloških disciplina, primjerice teolozi koji se bave Svetim pismom i sustavnom teologijom. Budući da se htjelo s više različitih teoloških strana osvijetliti pojam solidarnosti i ujedno pokušati, s vremenom, ponuditi jasniju sliku solidarnosti u hrvatskom društvu, istraživački tim je u tri godine rada imao brojne radne susrete na kojima su se sučeljavala i ujedno pročišćavala mišljenja o važnosti solidarnosti. Tako su prvi rezultati rada na istraživačkom projektu *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu* objavljeni u znanstvenom časopisu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu *Bogoslovska smotra*.² Objavljeni radovi su na više teoretski način produčili pojam i značenje solidarnosti, kako s teološke strane, posebno socijalnog nauka Crkve, tako i dijelom sociološke strane. Nije neskromno ustvrditi da je to bio prvi organiziraniji teološki pristup obradi pojma solidarnosti u Hrvatskoj.

Nakon toga istraživački tim je nastavio raditi na projektu *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu* sa željom da se u sljedećim radovima istraživača učini korak dalje u proučavanju solidarnosti. Tako se nastavilo u *traganju* za značenjem i mjestom solidarnosti u Hrvatskoj. Rezultat toga traganja, odnosno druge faze rada na *Projektu* jesu radovi koji se objavljuju u ovom broju *Bogoslovske smotre*. Važno je naglasiti da su na susretima koji su organizirani unutar projekta *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu* članovi istraživačkog tima provjeravali vlastite postavke i u znanstvenim raspravama tražili odgovore na brojna pitanja. Teme koje su obrađene, kao i način obrade tema u drugoj je fazi više vezan uz praktični vid solidarnosti. Autori su imali mogućnost služiti se rezultatima empirijskih istraživanja koja su u posljednje vrijeme provedena u Hrvatskoj, posebno projekta pod nazivom *Praćenje siromaštva u Hrvatskoj*, kojega su u rujnu 2002. godine pokrenuli Hrvatski Caritas i Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve.³ Kako je unutar toga *Projekta* sudjelovalo nekoliko su-

¹ Projekt pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (voditelj prof. dr. sc. Stjepan Baloban) *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu* (0203007) odobrilo je Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske (početkom prosinca 2002. godine).

² Usp. tematski broj *Bogoslovske smotre*, »Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu«, u: *Bogoslovska smotra* LXXIV (2004.), br. 2.

³ Potaknut problemima vezanima uz razvoj hrvatskoga društva, *Hrvatski Caritas* je zajedno s *Centrom za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK*, a uz financijsku pomoć iz inozemstva (Njemačka i Francuska) pokrenuo projekt *Praćenje siromaštva u Hrvatskoj*. Uz pitanje o stanju siromaštva u Hrvatskoj u *Projektu* je bilo vrlo važno na osnovi nekih postavki socijalnog nauka Crkve tražiti odgovor na pitanje: Kako promijeniti situaciju na bolje? *Projekt* je koncipiran i proveden u suradnji s ljudima stručnjacima, koji su zbog svoje stručnosti priznati u Hrvatskoj.

radnika na projektu *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu*, autori priloga u ovom broju *Bogoslovske smotre* mogli su se poslužiti rezultatima vrlo korisnoga empirijskog istraživanja, koje je provedeno unutar projekta *Praćenje siromaštva u Hrvatskoj*.⁴

Na kraju projekta *Praćenje siromaštva u Hrvatskoj* održana je znanstvena međunarodna konferencija u Zagrebu (14. i 15. listopada 2005. godine) pod nazivom *Siromaštvo i solidarnost: Hrvatska u proširenoj Europi*. Iz naslova ove konferencije može se vidjeti da je uz siromaštvo važna tema bila i solidarnost. Veći dio autora priloga u ovom broju *Bogoslovske smotre* sudjelovao je svojim predavanjima na toj konferenciji (vidjeti opširan prikaz rada ove međunarodne konferencije u ovoj *Bogoslovskoj smotri* u rubrici Izvješća – informationes).

Autori članaka u ovom tematskom broju *Bogoslovske smotre* članovi su istraživačkog tima projekta *Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu*. Prvi članak, *Biblijska inspiracija solidarnosti danas* (Ivan Dugandžić), omogućuje vrlo zanimljive i za naše vrijeme korisne uvide u razumijevanje solidarnosti u Bibliji. Nakon toga slijede dva članka koji osvjetljaju odnos solidarnosti i općega dobra u Hrvatskoj te sve aktualnije teme solidarnosti i supsidijarnosti: *Međudnos solidarnosti i općega dobra u Hrvatskoj* (Špiro Marasović); *Ostvarenje solidarnosti po supsidijarnosti* (Stjepan Baloban). Sljedeća dva članka bave se novim i aktualnim pitanjima u kontekstu solidarnosti: *Solidarne dimenzije bioetičkih izazova u hrvatskom društvu* (Tonči Matulić); *Fleksibilizacija rada i novi oblici solidarnosti u društvu* (Josip Grbac). Slijedi traganje za duhovnom dimenzijom solidarnosti u socijalnom nauku Crkve: *Neki elementi duhovne dimenzije solidarnosti u socijalnim dokumentima Crkve* (Nikola Vukoja) i vrlo aktualna tema: *Perspektive međudnosa solidarnosti, povjerenja i dobrovoljnosti u hrvatskom društvu* (Melanija Strika).

Zahvaljujemo uredništvu i glavnom i odgovornom uredniku, prof. dr. sc. Tomislavu Zdenku Tenšek, što smo po drugi put mogli objaviti naše radove u *Bogoslovskoj smotri* i tako širu znanstvenu javnost pozvati na interdisciplinarno traganje za solidarnošću u Hrvatskoj.

Stjepan BALOBAN, Zagreb

⁴ Empirijsko istraživanje, koncipirano unutar šire skupine različitih stručnjaka, provedeno je (od 18. ožujka do 1. travnja 2004. godine) od »Targeta« d. o. o. za istraživanje tržišta i ispitivanje javnoga mnijenja, što govori o ozbiljnosti samoga istraživanja.